

Ք Ր Ո Ն Ի Կ

ՄԵԿԵՆՈՂՆԵՐԸ (Տ. Վահան Բահանայ Խոյեան, Մաղաֆ Պերպէրեան, Օր. Արաֆա Սա-
րաճեան) — ՎԱՆԺԱՔԻ ՀԱՐՑԸ — ԽՈՐՀ. ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԵՒ ԳԱՂՈՒԹՆԵՐ. — ԱՌԱՔԵԼ ԶԱ-
ՔԸՐԵԱՆԻ «ԹԷԶ»Ը — Ա. ՇԱՀԽԱՌՈՒՆԻ «ԱԵԽ ԱՐՀԻ ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԾՊԱՐՈՂ» — ՆՈՐ ՀՐԱՏԱ-
ՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ:

Տ. ՎԱՀԱՆ ԽՈՅԵԱՆ. — Անհար է յարգան-
քի քանի մը խօսքով չողջունել խաղաղիկ վախ-
ճանն այն ազնիւ կեանքին որ եղաւ ծերունա-
ղարդ քահանայ Տէր Վահան Խոյեանինը: Տրա-
պիգոնցի ալդ ընտիր Հայորդին, իր ազգին ու
ազգային Եկեղեցիին նուիրուած պատուական
ժողովրդապետ մը Հանդիսացաւ: Տարիներէ ի
վեր ա՛ն իր Հոգեւոր պաշտօնեայի դերը խղճմը-
տօրէն կը կատարէր Փարիզի հայ գաղութին
մէջ ու միահամուռ ակնածանքով մը պաշար-
ուած էր՝ իր ջերմ ազգասէրի եւ Հարազատ քը-
րիստոնէական ոգիով տոգորուած անկեղծ Հա-
ւատացեալի վճիտ նկարագրին համար: Ան՝ իր
սիրած ազգին ու պաշտած Աստուծոյն հանդէպ
իւր պարտականութիւնները լիովին կատարելէ
յետոյ, հասած խոր ծերութեան մը՝ ուր սա-
կայն մինչեւ վերջին օրերը կը մնար առողջ ու
գործօն, շինքը է բնական մահով մը, ինչպէս
անխոնջ գործաւոր մը՝ որ ամբողջ օրը խանդա-
վաւորէն աշխատելէ յետոյ՝ արդար քունի մը
մէջ քաղցրօրէն ընկղմելով կը հանդէս:

ՄԱՂԱՔ ԳԵՐՊԵՐԵԱՆ, որ իր ուժերուն լը-
րութեան մէջ անսակեալ ու վաղահաս մահով
մը կ'անհետանայ, պարկեշտ ու լուրջ, անձը-
ւէր եւ անհաճախիթը հանրային դործիչի օրի-
նակելի տիպար մըն էր: Ամերիկահայ գաղու-
թին մէջ, իր Թաւկաժար Ազատական կուսա-
ցութեան ամենէն հեղինակաւոր անդամներէն,

Բարեգործականի ամենէն արդիւնաբեր վաս -
տակաւորներէն մին, իբր եկեղեցական, դա-
դութային եւ ազգային հարցերուն մէջ կարե-
ւոր դեր կատարող ազգասէր գործիչներէն մին,
անիկա ամենքէն յարգուած էր: Վերջին տարի-
ներուն, երկու անգամ եկաւ Փարիզ՝ իբր Բա-
րեգործականի Ամերիկայի շրջանակի պատգա-
մաւոր տարեկան ընդհանուր ժողովին մաս-
նակցելու եւ իր ողջամիտ ու շինելի թելադրու-
թիւններով եւ իր շիտակ ու մաքուր նկարագի-
րով ընդհանուր համակրանքի շարժում մը ըս-
տեղծեց իր շուրջ: Բայց ի՞նչ կընամ ըսել ող-
բացեալ բարեկամիս եւ ընկերոջս մասին որ լա-
ւազոյն ու ճշդագոյն ըլլայ քան ինչ որ իր մէջ
աւելի վաղեմի բարեկամն ու բազմամեայ գոր-
ծակիցը, ուրիշ բազմամաստակ ու մեծարժէք
հանրային գործիչ մը, Վահան Քերպէտեան,
կ'ըսէ անոր նուիրուած յօդուածի մը մէջ գոր-
հրատարակած է Զաւարթարին մէջ եւ գոր ամ-
բողջութեամբ կ'արտայայտեմ հոս:

«**Հ. Բ. Ը.** Միութեան Ամերիկայի Կեդր. Թանձնատոյլով անդամներէն Մաղաք Գերպը-
րեանի մահով Ամերիկայի հայ գաղութը կը կըր-
որցնէ մեծարժէք հանրային գործիչ մը, եւ **Հ. Բ. Ը.** Միութիւնը մասնաւորապէս՝ բազմա-
գիւն վեթերան մը:

«Ողբացեալը, քնիկ Խարբերդցի, թուական՝
մէկ սերունդ առաջ եկած հաստատու...՝
Ուստի, որ եղած է հայ տարրին առաջին կեդր»

նաժայրը Ամերիկայի մէջ:

Նոր Աշխարհի այդ հայկական միջոցառումն մէջ՝ Մալաթ Պէրպէրեան, թէեւ յաջող առեւտրական՝ հանդիսացաւ նաեւ կորույթի ուսման շարժումը, որուն ձայնը լսելի կ'ըլլար բոլոր ազգային շարժումներու առթիւ: Երեսփոխանական, Բարեգործական, Պարբերագրական եւ կուսակցական համաժողով մը առանց իրեն՝ արտասովոր բան էր: Սահմանադրական օրէնքներու եւ կանոններու քաջատեղեակ՝ ան կը խօսէր՝ հեղինակօրէն, եւ ժողովները կը վարէր կարգապահօրէն: Անցեալ տարւան Երեսփոխանական ժողովին մէջ Առաջնորդարանի վարչութեան անդամ ընտրուած՝ ողորացեալը իր պաշտօնակիցներուն քուէով կոչուեցաւ Ասեւ - նապետութեան, եւ այդ պաշտօնին բերումով կ'ունենար յաճախակի երթեւեկ Ուստրի եւ Նիւ Եորքի միջեւ:

«Հ. Բ. Ը. Միութեան Ամերիկայի շրջանակը շատ բան կը պարտի Մալաթ Պէրպէրեանի: Ան էր որ մէկ քանի գործակիցներու հետ հիմնեց Ուստրի Մասնահիւը 1909ի Նոյեմբերին: Յետոյ՝ տարինըով անդամակցեցաւ Կեդրոնական Յանձնաժողովին, Պոսթին կամ Նիւ Եորք: Իր բազմատեսակ ծառայութեանց համար վարձատրուեցաւ Պատույ Անդամի տիտղոսով: Իրբեւ Ամերիկայի պատգամատուր Բարիդի Ընդհանուր Ժողովին մասնակցեցաւ երկու տարի յաջորդաբար, 1936ին եւ 1937ին, յաջորդապէս կատարելով իր առաքելութիւնը:

«Հանգուցեալն էր որ Վենետիկ այցելութիւնն վերադարձին՝ Ամերիկահայոց կողմէ Միութեան, վանքին տողալար մեքենայ մը նուիրելու գաղափար: Թելադրեց, եւ անոր գործադրութիւնը լիապէս գլուխ հանեց, ծանօթ հրապարակաւ չորս հիւսիսային շրջաններու համար:

«Մալաթ Պէրպէրեան մեզմէ կը հեռանայ կանխահասօրէն, բայց անոր լեցուն կեանքին յիշատակը յաւէտ կը մնայ Ամերիկահայ տաքեգրութեանց էջերուն վրայ:

ՕՐԻՈՐԴ ԱՐԱՔՍ ՍԱՐԱՃԵԱՆԻ քսանեւէկ տարեկան ծաղիկ հասակին մէջ թարլամիլը սիրտս ճակեց, իբր ընտելեան մէկ ոճիւրդ գե-

ղեցկութեան եւ արդարութեան դէմ: Իր հայրը, զոր շատոնց ի վեր կը ճանչնամ եւ զոր կը սիրեմ իբր մեր ցեղին լաւագոյն յատկութիւններով օժտուած Հայ մը, այդ քաղաքը եկած աղքատիկ երիտասարդ, իր բնածին աշխատասիրութեամբ, մտայնութեամբ եւ կամքի ուժով յաջողած է արդիական կազմաձեւով մեծ գործատուն մը ստեղծել եւ, ջերմ ազգասէր, երկար ատենէ ի վեր Փարիզի Հայ Եկեղեցիի Հոգաբարձութեան, Աղքատախնամին եւ այլ բարեօրէնական, մտայնականաց կեդր. Յանձնաժողովին իր սրտագին աշխատանքն ու իր նուիրատուութիւնները դրած է Հանրօգուտ գործերու ի սպաս: Իր մայրը, Տիգրան Յուսիսեանի քուսուրդին, մեծատաղանդ արուեստագէտին արեւալից արիւնջ կրող շնորհալի Հայուհի մըն է: Ինք, հանգուցեալը, որուն՝ մատաղ աղջնակի տարիքէն մինչեւ գեղողէջ ալացիկ հասակով քնքուէ պարմանուհիի իր սխալի փթթումը՝ հետեւեր եմ ընտանիքին վաղեմի բարեկամի մը զորովալից նախաձեռնումը, կենդանի ծաղիկ մըն էր, փափուկ ու նուրբ գեղեցկութեամբ մը զարդարուած: Այդպիսի մաքուր ու հրապուրէչ էակ էր, կեանքի արշալոյսին մէջ, դեռ չվայելած բոլոր երջանկութիւնները որոնց լիովին արժանի էր, խորատուելիլ մահուան կոյր թաթին տակ, ոչ միայն աղեխարշ դժբախտութիւն մըն է, այլ եւ ընդզգեցուցիչ վայրագութիւն մըն է շահատարքին, որ արդէն արդարութիւն չի ճանչնար եւ տղեղն ու գեղեցիկը չի զանազաներ: Դեռատի Հայուհիին յուզարկաւորութեանը չկրցայ ներկայ գտնուիլ, պարտաւոր ըլլալով այն օրը եւ նոյն ժամուն Հ. Մ. Ը. Մի. քսանեւեակի հանդէսին իմ խոստացած ճառս արտասանել: Այս քանի մը սրտաբուխ տողեր թող լլայն ծաղիկապսակը զոր կը զետեղեմ տարաբաղդ բարեկամներու վաղաթառած դակին շիրմին վրայ:

ՍԱՆՃԱՔԻ ՀԱՐՑԸ.— Թէ ճակատադիրը կոյր է եւ չի ճանչնար չի յարգեր ո՛չ գեղեցկութիւն, ո՛չ արդարութիւն, ատիկա մերթ կը յայնտուի ոչ միայն անհատներու, այլ եւ ազգերու կեանքին մէջ: Աստորիական ժողովուրդը, գեղմա-

նենք մարդկային քաղաքակրթութեան զլուխը գտնուող Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ կառավարութիւնները որ Թուրքիոյ դարպաս կ'ընեն, դայն իրենց հետ ունենալու համար Սանճաքը՝ հակառակ անոր ազդաւորեցութեան մեծազոյն մասին զգացումներուն եւ իրաւունքներուն՝ անոր նուիրելու տրամադրութիւն ցոյց կուտան . . . : Ճիշդաբարութեան եւ իրաւունքի համար մղուած պատերազմը որուն մէջ միլիոններով քաջ զինուորներ ինկան, այս տխուր տեսարանին յանգելու համար էր ուրեմն . . . :

Ինչքան ալ տխուր ըլլայ տեսարանը, մենք Հալեբը՝ վհատելու եւ վճռապէս ժխտական եղբակցութեանց մէջ բանտարկուելու չենք : Մարզուն — այդ անունին իսկապէս արժանի եղող մարդուն — փառքն է յղացած ըլլալը Արդարութեան զազափարր որ չկայ Բնութեան մէջ — ուր կը տիրէ բիրտ միտի օրէնքը —, եւ դարբել է վեր այդ զազափարին համար կրուած, զոհաբերութիւններ յանձն առած եւ զայն զէժէ երբեմն յողմական կացուցած ըլլալը : Հակառակ ըստը պարտութեանց եւ բոլոր յուսախաբութեանց, պէտք է չվհատել, պէտք է միշտ վառ պահել հաստքը, բոլոր հարցերուն մէջ, մեր ալ հարցին մէջ, Արդարութեան վերջնական յաղթանակին վրայ, ու պէտք է շարունակել մեր աշխատանքը այդ յաղթանակին ճամբան հարթելու համար : Պէտք է ընդհանուր տխուր պատկերին մէջ, աչքէ չվրիպեցընել այն բանի մը սրտապնդիչ լուսաւոր կէտերը որ կան, եւ որոնց մին է Փրանսական նորահաստատ Միջերկրականեան, Բոսթիքի Փրանսացի պատուանդին զորդիչներու խումբը, Կիւսթալ Կոթրոյի, Հանրէ Հէյի, Լուի Ռուլլի, Ծ. Կրայի պէս խորհրդարանական, իրենց հետ ունենալով Լուի Մարէնի, Հանրի Պերանժէի պէս մեծանուն անձնաւորութիւններ իբր համախոհ ու գործակից, եւ Տիւֆիէօի, Պրեմոնի, Անտրէայի պէս զինուորականներ եւ Պ. տիւ Վէուի պէս զազափարապաշտ խանդավառ հրապարակագիրներ, իրենց կարելին ըրին եւ կը շարունակեն ընել Սանճաքի հարցին ու նաեւ Սուրիոյ եւ Լիբանանի հետ կապուած բոլոր հարցերուն մէջ Ֆրանսայի պատին ու բարձրագոյն չահերը — եւ անոնց հետ՝ հոն ապաստանած Հայերուն ալ իրաւունքներն ու շա-

հերը — պաշտպանելու համար : Յաջողեցան արդիւնը — կամ յետագիւլ տալ — Սանճաքին պաշտօնական, բացէ ի բաց կցումը Թուրքիոյ : Պիտի յաջողին զայն նորէն իրականացնել Սուրիոյ մէջ նահանգը դարձնել : Կիտի յաջողին զէժէ ձեւէլ — Մուսայի եւ Անտիօքի զբջանը Սուրիոյ կցումը պահել : ատիկա յայտնի չէ՝ այն ըրպէին ուր այս սողերը կը գրեմ : Մէկ բան յայտնի է, եթէ չկարենան Սանճաքին թրջացման առաջն առնել, այնտեղ գտնուող Հայոցմ ! անոնց որ պիտի չուզեն թուրք լուծի տակ ապրիլ՝ Լիբանան փոխադրութիւնն ու տեղաւորուի մը Փրանսական ու լիբանանեան կառավարութեանց պաշտպանութեամբ եւ օգնութեամբ, ապահովուած է արդէն շնորհիւ Միջերկրականեան Բոսթիքի ջանքերուն : Թրեւեւ, սակայն, կարենան քիչ մ'աւելին ալ ձեռք ձգել :

ԽՈՐՀ. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵՒ ԳԱՂՈՒԹՆԵՐ — Ըսի քիչ մը վեր թէ յարաբերութեանց խղճումը կը շարունակուի Խ. Հայաստանի եւ զաղութահարութեան միջեւ : Երկու տարիէն աւելի է որ մեր հայրենիքէն չենք ստացած ո'չ հրատարակուած դրբերը, ո'չ թերթ, ո'չ նամակ : Մեր արտասահմանեան այն սակաւթիւ հայրենակիցները որ միջոցը գտեր են բաժանորդ գրուելով Խորհ. Հայաստան պաշտօնաթերթն ստանալու, անկից լուրեր կ'արտատպեն մերթ այս կամ այն լրագրին կամ հանդէսին մէջ, եւ ատոր շնորհիւ է որ կը ստանանք այն քիչ մը տեղեկութիւնը զոր երկու տարիէ ի վեր ունինք մեր հայրենիքին մէջ անցած դարձածին վրայ : Ատոնցմէ՝ իբր դրական իրողութիւններ՝ ու նոյն իսկ իբր ոգեւորիչ իրողութիւններ՝ կրնանք մատնանի, ընել Դաւիթ եւ Մեհր կամ Սառայ Մոնր Հայ հին ժողովրդական դիւցազնապետի պէս հազարամեակի հանգիստուր ստանալուց եւ երեսունի մէջ եւ այդ առթիւ Հայ հոգիի ու հանճարի այդ նշանաւոր ստեղծագործութեան ուսերէն, ուճրայնէն, վրացերէն եւ ատրպէճանեան թուրքերէն թարգմանութեան պատրաստութիւնը, անոր Հայ բնագրին եւ ուսն թարգմանութեան զեղարուեստականօրէն պատկերադարձուած հրատարակութիւնը որ քիչ օրէն պիտի լոյս տեսնէ, հայազգի գիտնական ակադեմիկոս Օրբէլիի յառաջարանով եւ աշխատակցութեամբ

արուեստագէտներու, յայտնի երգահան Յարօ Ստեփանեանի շարադրած «Սասունցի Դաւիթ» օփերայի բեմադրութիւնը, Թատերադիր Վա — դարը Վաղարշապի «Սասունցի Դաւիթ» տաղաչափաւ ողբերգութեան Ֆիլմի վերածուածը, կազմակերպումը Երևանի մէջ «Սասունցի Դաւիթ»ի պատմական շրջանին վերաբերող գեղարուեստի, կենցաղի, նիւթական մշակոյթի առարկաներու եւ ձեռագիրներու ցուցահանդէսի մը: Ասոնց բով կարելի է յիշատակել նաեւ իրմբազուրկութիւնը հայ հին գրականութեան մանրատմասն պատմութեան մը, որ պիտի լոյս տեսնէ մօտիկ ապագայի մը մէջ, եւ հայ մեծ բանաստեղծ Յովհաննէս Թումանեանի գործը մեկնաբանող ու փառաբանող խանդավառ յօդուած — ներք — Դերենիկ Դեմիրճեանի եւ այլ յայտնի գրողներու կողմէ շարադրուած — որ երեւցան խորք. Հայաստանի մէջ:

Հայ նոր սերունդը որ շնորհազեղ ու բարբար Արազածին ոտքը եւ վեհափառ Արարատին դիմացը, կը կազմուի իւր հ. Հայաստանի մէջ, հարապատ Հայու հոգիէ հիմնական տարրերը պիտի ունենայ իր մէջ՝ հակառակ տիրող միջավայրական բոլոր քարոզութեանց՝ քանի որ «Դաւիթ եւ Մհեր» կը կարդայ եւ Յովհ. Թումանեանի — ինչպէս եւ Պալատուր Արովանի — գործերը սիրելու կը հրաւիրուի:

ԱՌԱՔԵԼ ԶԱՔԸՐԻՍԵԱՆԻ ԹԵՉԸ — Արտասահմանեան Հայութեան մտաւոր կենսքի գեղեցիկ ու բարձրաթէջ երեւոյթներէն մին եղաւ այն թէյըր գոր հմուտ քիմիագէտ եւ իր Պոլիս ու Փարիզ ունեցած ազգասիրական հանրագումար գործունէութեամբ ծանօթ Առաքել Չաքրեան քանի մը շարաթ առաջ պաշտպանեց Սորպոնի մէջ երեք մեծանուն վարպետներէ կազմուած ժուրիի մը առջեւ եւ ստացաւ ճշգրտութեանց վարդապետի տիտղոսը ճշտութեամբ յիշատակութեամբ, եւ ժուրիի անդամներուն ջերմ շնորհաւորութիւններով:

Թէյըր, որ ապուած է, իբր տիտղոս ունի, ճշպաստ ժերմանիոմի քիմիաբանութեան եւ փորձ գործարանական քիմիաբանութեան ու հանգային քիմիաբանութեան տեսութեանց միջանակն. կը ձգտի ապացուցանել յանդուգն ու լաճեկան նոր տեսութիւն մը, այն է գործարա-

նակաճ քիմիաբանութեան եւ հանգային քիմիաբանութեան հիմնական օրէնքներուն նոյնութիւնը:

Ուռն բազմութիւն մը՝ Յրանաացի եւ Հայ՝ եկած էր լեցրեւ Սորպոնի Համալսարանին Բնախօսութեան աշխատանոցի ամփիթատորը, լսելու համար այդ թէյըր պաշտպանութիւնը որ մօտ մէկ ու կէս ժամ տեսնց եւ զոր Չաքրեան կատարեց դիւրահոս եւ ինքնապատահ պարզաբանումով մը:

Այդ բազմութեան մէջ գտնուող Հայերը եւ կած էին հոն իրենց համակրութիւնն ու յարգանքը յայտնելու ոչ միայն նորախոյզ ու տըընաջան գիտունին որ կայ Չաքրեանի մէջ, այլ եւ անձնուէր ու վատակաւոր ազգասէրին, որ Պոլիս՝ գիտադադարի շրջանին Թուրքերու մօտ մնացած հայ որբեր ու որբուհիներ գերութենէ ազատելու նուիրական գործին մեծ ծառայութիւններ մատուցած է, Կեդրոնական Վարժարանին որոշ ժամանակաշրջանի մը մէջ կարեւոր ուսուցչական ուժերէն հանդիսացած է, եւ որ Փարիզ հաստատուելէն ի վեր մէկէ աւելի ազգօգուտ կազմակերպութեանց գործունէութեան սրտային աջակցութիւն մը բերած է, մասնաւորապէս տեղւոյս Աղգարայինամին, որուն գործուն վարիչներէն մին եղած է տարիներով ու Հայ Թեքնիքական Միութեան որուն գլխաւոր անդամներէն մին էր եւ որ առնէ մօ իմ. Հայաստանի Համալսարանին վարչութեան հետ գիտական օգտաշատ աշխատակցութիւն մը ունեցաւ՝ անոր կողմէ ուղղուած հարցումներու մանրամասն պատասխան տալով եւ մատնադրուած խնդիրներու մասին մասնագիտական տեղեկութիւններ հաղորդելով:

Չաքրեան քանի մը տարի է ի վեր գրեթէ բոլորովին քաշուած է հանրային գործունէութենէ, իր բոլոր ժամանակն եւ ուժերը նուիրելու համար իր գիտական աշխատութեանց, որոնք ինքնաառաջ ու խիզախ հետախուզութեանց բնոյթն ունին յաճախ եւ որոնց մէկուն մէջ՝ տարիներէ ի վեր՝ ան անդուլ կորովով եւ անհոտ տրուութեամբ կը հետապնդէ արտարուածակաւ ստաշնակարգ կարեւորութիւն ունեցող հարցի մը յուժումը:

Ուրիշ մեծատաղանդ հայ քիմիագէտ մը,

Յոգյւէի Սփանձան, որուն անունն ու զործերը
ծանօթ են Ամաիրիտի ընթերցողներուն, խոստա-
ցած է՝ իմ խնդրանքովս՝ չարադրել աջդ կա-
րէւոր քէզին ամփոփումը, որ պիտի երևայ Ա-
մաիրիտի յառաջիկայ թիւին մէջ:

Ա. ԵԱՀԿԱԹՈՒՆԻՆԻ ԶԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ ...
 Յայտարի է հայ հասարակութեան թէ մենք անուն
 հայ դերասան Ծահխաթունի, որ մեր բեմի ի-
 հարկապաշտ վարպետներէն մէկն է եւ սինեմայի
 միջնադպարն աշխարհին մէջ ալ սկսած էր փայ-
 լուն յաջողութիւններ ունենալ (Միշէլ Սքրո-
 կոֆ, Լ'Օմ ա լ'Իսիամաօ) ցործան անխօս էին
 Փիլմերը, խօսուն Փիլմին տիրակառուսէն յե-
 տոյ իր հօր արուեստադէտի կարողութիւննե-
 րը սկսաւ արտայայտուի ուրիշ սեռի մը մէջ,
 այն է դերասաններ կամ երիտասարդ քերական
 ուզող կիներ ու այրեր չպարելու (կրիմէ կամ
 մափշէ) արուեստին մէջ: Ան տարի մը ա-
 լուր նոյն իսկ Խաւարի դերակրուեցաւ կարեա-
 ւոր Փիլմի մը գլխաւոր դերասանութիւնուն
 դէմքը չպարելու եւ քանի մը ամիս աշխատեցաւ
 հոն, խորին գնահատման արժանանալով: Այժմ
 ան գլխաւոր աշխատակիցն է Փարիզի մենա-
 դուն Գեղեցկութեան Էնսթիթիւիի, հիմնադիր
 ու վարիչ տիկին Էլիզաբէթ Արաշէն: Փարիզ-
 եան պատկերադարձը մեծ ամաթերիք մը,
 ճշուրենալ տը լա Ֆամա վերջերս հրատարակեց
 անոր նուիրուած մեծածափա դպրատալից յօդ-
 ուած մը որուն ամբողջական թարգմանութիւնը
 երեցաւ Պոլսոյ Նոր Ալպին մէջ եւ որմէ կ'ու-
 գեմ ալ յայտել միջբերել ներքին հատուած»

«... Կորույթի դէմքով ու լուսաւոր աչքերով մարդ մըն է: Իր ձայնը կը հնչէ դգուանքի մը պէս: Տարաշխարհիկ երանդաւորում մը ունի իր շնչաբ: Սօսուն ֆիլմը ընդհատած է Հայաստանի առդ. գաւակին լադթական աստպարէզը:

«Բայց ան ուզած է շարժանկարին ծառայել: Երեկ էի մրցակիցներուն արամաբարության տակ դրած է չպարտին ամյա խորունակ հիտուսթինը՝ զոր արունատի քարժանկարների հասցուցած է: Եւ որովհետեւ այս մարդը չուզեր միշտակ գրել մը գրաւել տեւէ բանի մէջ, ոչխարհիս առաջին արհեստագէտ չպարողը հարաւած է:

Հ... Լսեցի՞ք, ասացա՞մ, ասացե՞ք: Դուք որ

տեղագույն յոյսերով կը սպասէ՞ք բեմադրելիքն հը-
րաւորին, դիտցէ՞ք որ այդ փոքր փորձը պիտի
վճճէ՞ ձեր ասպարէզը, եւ ատիկա իսկապէս կա-
ռուած ունի՞ ձեզ չպարզողի հրտեստին? Կախար-
քը ճանչցողները ձեզի: Ան ճանաչեալ կը սպա-
սէ իր վրձիններով, հրաշքի բոլոր գործիքնե-
րով: Պարզ, բարեմոռն, բարեապակամ, հոն,
բարեպաշխ աղբ տան մէկ սենեակին մէջ է ան,
ուր իշխողներէք իտանի մտնող լուսաւոր վա-
րադրոյիներուն վրայ յոյսեր կ'արթնցնէք»:

Կիմանանք թէ Շահաթունի պիտի հրաւիրուի այս տարուան վերջերը Հօլիվուտ, իր չաբրողի կարողութիւնները սինեմայի ադա տեղերահռչակ ոտտանի աստղերուն ի սպաս դնելու:

Բայց շատոնց է որ հայ բեմի վրայ հայ թատերգութեան մը մէջ չենք տեսեր Շահաթեանին: Արեւեան, Միրանուշ, Զարիֆեան, վարձանաւեան, ինչ է մին մեր այն սակաւաթիւ մեն հերթաւաններէն, որ ղեկ բարեբաղդաբար կը մտնան կենդանի եւ իրենց ուժերու լրութեան մէջ: Թող ան շարունակէ իբր չզարոյղ համաշխարհային համբաւի տիրանալ, բայց զէ՛ն մերթնել մերթ թող մեղէ կարելիութիւնը չնորհէ սոցալային բեմի վրայ հայ դերասանի իր հզօր իտղացումները վայելելու:

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱՎՈՒԹՅՆՆԵՐ — Անոնց թիւը կը ստուաբարնայ, ու կան անոնց մէջ որ մեծարժէք են, եւ սակայն այդ անշամ ալ — ուրիշ ստիպողական աշխատանքներով բռնուած պիտի չկարենամ անոնց լաւագոյններէն: Իմ կրած տպագրութիւններն արտայայտելէ կ'ըզեմ զէթ յիշատակել Հոս Ամաիխտի վերջին թիւին երեսմէն ի վեր լոյս տեսած արտասահմանեան Նիկողոս Մարգիւիտի ամենէն կարեւորներէն, Հրկողոս Մարգիւիտի բանաստեղծութիւնները, չհաւաքածոն, որ Հոյադարձ էլեր կը պարունակէ, մեծեղ ու յորժ ոճով մը արտայայտուած ինքնատիպ մտածողով լի, եւ որոնց ճգորագոյնը, «Տեղատուութիւն եւ Մակընթաշտութիւն», Ամաիխտի մէջ իսկ երեւցաւ նախ, Վահրամ Մօքիւիտի Լաշ եւ Ստանք տիկողոսով բանաստեղծութիւնց հաւաքածոն, ուր կը զանենք շնորհալի մեծով զգայուն տաղեր, Ա-

Հատրն Տատուրեանի Պոնիմալանքը, Հաւաքածու մը՝ որուն տիպոգրաք չեմ սիրեր, եւ որու մէջ կան շատ տակեր ջջեր, բայց եւ ուր կը գրուենք լաւագոյն տաղեր քան իր նախորդ Հատուրին թերթուածներուն մեծ մասը, ու Ա. Անդրէասեանի Ալիստակ Արդարաւերիւմ վերնագրով պատմուածքներու Հաւաքածուն, ուր Ֆրէզուոյի Նոր Օրին կրակոտ ու վեհօգի Հրապարակագիրը կը յայտնուի սրտաւս ու խորագրաց, աշխոյժ եւ ջղուտ վիպող մը: Վերջին բուպէին բատացայ նաեւ Կոմիտաս Վարդապետի «Քնարերգութիւններու» Հաւաքածուն, զոր Հրատարակեր է Պոլսոյ մէջ Թորոս Աղատեան իր «Մշակ» թերթով: Հրատարակչական Մատենաշարքին մէջ: Այդ Հատորին մէջ եթէ կան քանի մը էջեր որ Անահիտի ներկայ թիւին մէջ Հրատարակուածներէն են, մեծ մասը ինծի անձնածոթ էին: Բայց այդ նորայայտ տաղերուն մէջ ալ իսկական բանաստեղծութիւնը շատ քիչ տեղ կը բռնէ: Եւ նոյնք ալ կուգան նոր տպացոյցներ աւելցնել այն թէպէտ զոր պարզած եմ յօդուածիս մէջ. այդ տաղերը մեծ մասամբ յայտարար են այն Հիւանդ տարրին, որ իր մտքի վերջնական խաւարումէն իսկ առաջ արդէն ինչ ինչ տարօրինակութիւններով մերթ իր մէջ կ'երեւար, իսկ մասամբ արդէն գրեթէ բոլորովին ցաւագար մտաւոր միժմակի մը անգիտակից — կամ կէս գիտակից — արտայայտութիւններն են: Թորոս Աղատեան լաւ ըրած է սակայն Հրատարակելով տաղերը, որոնք, Անահիտի ներկայ թիւին մէջ Հրատարակուածներուն հետ, ուսումնասիրութեան մեծապէս յաճեկան նիւթ մը պիտի կարենան կազմել հոգեկան հիւանդութեանց մասնագէտներուն համար եւ անշուշտ նկատի պիտանուին ամէն անոնց կողմէ որ այսուհետեւ պիտի զբաղին Կոմիտաս վարդապետի վսեմ ու բարդ կեանքին, հոյակապ ու ցաւալին ճակատադրի մանրակրկիտ քննութեամբ:

Շահեկան Հրատարակութիւններ են՝ ուրիշ տեսակէտներով՝ Հայ Մարմնակրթական Միութեան քսանամեակին առթիւ անոր ցարդ ունեցած գործունէութեան նուիրուած պատկերազարդ ստուար Հատորը, Վարդան Ներշէանի «Աստուածաբանալ Բազարը», Ատափաղարի եւ

րէկուան Հայկական բարբերն ու տիպարները նկարող Համեղ մենագրութիւնը, «Գոսնձու» Հայկական երգերու » շարքին չորրորդ Հատորը, երաժշտական Հաւաքածու՝ նոյնքան խնամքով ընտրուած ու ներկայացուած եւ նոյնքան գեղեցիկ տպուած որքան նախորդ Հատորները, Հ. Մ. Պոտուրեանի ճոխ «Գայուրթահայ Տարեգիրքը»:

Ա. ԶՈՊԱՆԵԱՆ

Յ. Գ. Ապագայ Հարաժախեր իր վերջին թիւերէն մէկուն մէջ Հրատարակել էր Շահան Շահնուրի «Ճշդում մը» տիպոգրաք մէկ լակոնական — ու լակոնական — գրուածք, որ կը ձգտի տեսակ մը պատասխան բլայլ իմ «Առողջն ու վատառողջը Շահան Շահնուրի գրականութեան մէջ» յօդուածին եւ ուրիշ բանի չի յանդիւր բայց եթէ ապացուցանելու, աւա՞ղ, թէ վատառողջը հետզհետէ աւելի զերակչի՞ր գոհնալու վրայ է այդ խեղճ տղուն ուղեղին ու նկարագրին մէջ ալ: Թերթ մը ինքզինքը կ'անպատուէ անկիրթ երախայի այդպիսի ճափոտութեամբ մը Հրատարակելով: Այլ գրուածքը անարժան է ուսէ պատասխանի. բայց անոր մէջ կայ անշիմ մեղադրանք մը որուն հանդէպ չեմ կրնար լուռ մնալ. Շահնուր ինծի եր միտորդէ՞ «մտերիմ չըջնանակի մէջ որպէս թէ արտասանուած խօսքեր իր բերանը գրած բլայլու» մեղքը, որ իր երեւակայութեան մէջ միայն պոյութիւն ունի. Շիրմանդաղէի մասին իր յայտնած կարծիքը մտերիմ չըջնանակի մէջ խորհրդապաշարար արտայայտուած մտածում մը չէր. Հայ Գործընտրու Ընկերակցութիւնն էր որ կադմոսկերպած էր այդ սգահանդէսը, Վարչութիւնը՝ իմ առաջարկով՝ որոշեց զինքը հրաւերել որ զար յարգանքի երկու խօսք լսել անհետացած վարպետին յիշատակին նուիրուած այդ երեկոյթին: Շահնուրին բերանացի յայտնեցի մեր այդ փափաքը, բայց ինքը, ինծի լսելէ յետոյ այն ընտրու խօսքը զոր նոյնութեամբ արձանագրած եմ եւ որ գաղտնիք մը չէր, քանի մը օր յետոյ նախկով մը Հաղորդեց իր մերժումը, Շիրմանդաղէի րօմանսիէ փոփոխելը՝ անուանելով: Որհրդապահական ոչինչ կար այդ բոլորին մէջ:

Ա. Զ.